

פירוש הרמב"ם לאבות

הכל צפוי והרשות נתונה (ג, טו)

הרב יצחק שילת

מסכת אבות ג, טו

הכל - צפוי, והרשות - נתונה,

ובטוב - העולם נידון,

והכל - לפי רוב המעשה, אבל, לא על פי המעשה.

פירוש המשנה לרמב"ם אבות ג, טו

זה המאמר כולל דברים גדולים מאד, וראוי היה זה המאמר שיהא לרבי עקיבא, וזהו פירושו בקצרה, ועל תנאי שתדע כל מה שקדם בפרקים הקודמים.

אמר, כל מה שבעולם ידוע אצלו יתברך והוא משיג אותו, והוא אמרו הכל צפוי.

ואחר כך אמר, לא תחשוב שבהיותו יודע המעשים יתחייב ההכרח, כלומר שיהיה האדם מוכרח במעשיו על מעשה מן המעשים. אין העניין כן, אבל הרשות ביד האדם במה שיעשה, והוא אמרו הרשות נתונה, רוצה לומר כל אדם רשות נתונה לו כמו שבארנו בפרק השמיני.

ואמר שדין השם יתברך עם בני אדם אמנם הוא בחסד ובטוב לא כפי הדין הראוי עליהם, כמו שבאר יתברך מדרכיו ואמר "ארך אפים, ורב חסד ואמת" (במדבר יח, ל), ואמרו רז"ל "ארך אפים לצדיקים ולרשעים". ואמר הנביא (המספר) "טוב ה' לכל" (תהלים קמה, ט).

ואחר כך אמר, שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי רוב גודל המעשה, אבל לפי רוב מספר המעשים. והוא שהמעלות אמנם יגיעו בכפול המעשים הטובים פעמים רבות, ועם זה יגיע קניין חזק, לא כשיעשה אדם פועל אחד גדול מפעולות הטובות, כי בזה לבדו לא יגיע לו קניין חזק. והמשל בו כשיתן האדם למי שראוי אלף זהובים בבת אחת, ולאיש אחר לא נתן כלום, לא יעלה בידו מדת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול כמו שהגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים, ונתן כל זהוב מהם על צד הנדיבות, מפני שזה כפל מעשה הנדיבות אלף פעמים והגיע לו קניין חזק, וזה פעם אחת לבד התעוררה נפשו התעוררות גדולה לפועל טוב ואחר כך פסקה ממנו. וכן בתורה, אין שכר מי שפדה אסור במאה דינרים או עשה צדקה לעני

דף מקורות

במאה דינרים שהוא די מחסורו, כמו שפדה עשרה אסירים או השלים חסרון עשרה עניים כל אחד בעשרה דינרים. ועל זה ההיקש אמרו לפי רוב המעשה, אבל לא לפי גודל המעשה.